ACADEMIA ROMÂNĂ

Anexa nr. 6

REZUMATUL TEZEI DE ABILITARE*

TITLUL: **Lege, familie și biserică. Strategii matrimoniale și practici succesorale la românii din Transilvania (1848 – 1918)**

Domeniul de abilitare: **ISTORIE**

Autor: **Daniela Deteșan**

*în cazul în care teza va fi redactată într-o limbă străină, textul în limba română va fi adaptat

ACADEMIA ROMÂNĂ

Teza de abilitare *Lege, familie și biserică. Strategii matrimoniale și practici succesorale la românii din Transilvania (1848-1918*) rezumă principalele realizări profesionale după obținerea titlului de doctor în istorie. Cercetarea istoriei moderne a românilor din Transilvania bazată pe editarea critică a documentelor inedite mi-a marcat evoluția științifică și toate publicațiile: cărți de autor (2), volume de documente (co)editate (15), volume de studii coordonate (5), capitole de cărți (1), studii și articole de specialitate (66), articole în limbi străine (14), prezentări la conferințe internaționale (46) și conferințe naționale (24).

În ultimele două decenii am fost implicată în 11 granturi ca director, membru sau colaborator. Grantul post-doctoral derulat între anii 2011 și 2013 mi-a oferit, dincolo de stagiile de documentare la instituții de profil recunoscute internațional, posibilitatea de a susține seminarii la École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris, în calitate de cercetător invitat. Ele s-au desfășurat în cadrul grupului "Pouvoirs et dépendances au sein de la famille: perspectives comparatives (16e-20e siècles)", coordonat de Antoinette Fauve-Chamoux. Tematicile abordate (formarea familiei, legislația și practicile succesorale, concubinajul și copiii născuți în afara căsătoriei) au vizat spațiul Transilvaniei moderne. M-am implicat în organizarea mai multor conferințe științifice și din 2021, anual, a unor sesiuni sau panel-uri în cadrul Zilelor Academice Clujene. Co-organizez seria conferințelor IFSGen, on-line, ajunsă în 2026 la ediția a IV-a. Relevanța și vizibilitatea internațională a acestor inițiative sunt reflectate și de publicarea în revista „Aspasia" a unei prezentări a rețelei (vol. 18, issue 1, 2024), respectiv a raportului celei de-a doua conferințe IFSGen (vol. 19, issue 1, 2025).

Parcursul meu științific s-a dezvoltat în jurul a patru axe principale: 1) istoria programatică și tactică a mișcării naționale a românilor din Transilvania între 1849 și 1918; 2) fenomene demografice între normă și practică; 3) proprietate rurală, transmitere succesorală și testamente; 4) condiție feminină și comportamente conjugale în afara legii. Am urmărit să înțeleg istoria societății prin experiențele de viață ale oamenilor obișnuiți. Am investigat strategiile matrimoniale și practicile succesorale la românii din Transilvania în epoca modernă, examinate din perspectiva legislației civile și canonice, a statului habsburgic și austro-ungar (după 1867), respectiv a bisericii ortodoxe și greco-catolice. O asemenea analiză face vizibile destine familiale, spații și contexte legale, tradiții juridice locale și regionale, dar și argumentele respectiv logica după care acționează oamenii și deciziile luate în fața a două momente cruciale

ale vieții: căsătoria și moartea. Religia și clasa socială au influențat comportamente. Factori care țin de specificul sau tradiţia unei zonei au generat în interiorul familiilor alianțe matrimoniale, situații și practici distincte. M-au interesat familia, căsătoria, divorțul, recăsătoria, concubinajul, nașterile „din pat nelegiuit”, legislația, practica succesorală, statutul femeilor, pentru că aceste teme ne dezvăluie modul concret în care funcționa societatea dincolo de marile evenimente politice. Am arătat că normele juridice și religioase au influențat direct destine individuale, relațiile de familie, raporturile dintre femei și bărbați, mecanismele de integrare sau de marginalizare socială. În aceste zone, aparent discrete, se pot observa transformările profunde prin care a trecut Transilvania între anii 1848 și 1918. Prin reunirea rezultatelor cercetărilor întreprinse, teza propune o abordare explicativă care să fixeze esența fenomenelor și comportamentelor locuitorilor, aducând un plus de înțelegere asupra cauzelor, mecanismelor și contextului în care acestea s-au produs.

Prin implicarea în două proiecte diferite pe teme de istoria familiei și demografie istorică am desfășurat stagii de documentare în Franța (EHESS și INED, Paris), Olanda (International Institute of Social History, Amsterdam, Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute, Haga și Radboud University, Nijmegen), Anglia (Cambridge Group for the History of Population and Social Structure, Cambridge), Ungaria (Demographic Research Institute, Budapesta). Am participat la programe de formare postdoctorală, dobândind competențe specifice (*Introductory Course on Techniques and Methods in Historical Demography*, European Science Foundation, European Historical Population Sample Network, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 2013). Am participat la conferințe internaționale prestigioase. De două ori consecutiv am fost prezentă la European Social Science History Conference (Ghent, 2010, și Glasgow, 2012). La Al 21-lea Congres Internațional de Științe Istorice (Amsterdam, 2010) am susținut o comunicare în cadrul secțiunii *Family, demography and well-being*. La prima conferință organizată în cadrul proiectul MOSAIC, inițiat și derulat prin Institutul Max Planck din Rostock, Germania (2011), am prezentat o comunicare despre recensămintele populației din Transilvania efectuate în secolele XVIII-XIX. La celebrarea a 30 de ani de la înființarea Asociației de Demografie Istorică din Spania, am luat parte la Al X-lea Congres Internațional organizat la Albacete (2013). Pentru participarea la Colocviul bienal aniversar al Societății de Demografie Franceză *Divorcer autrefois? La séparation*

matrimoniale de l'Antiquité au XXe siècle. Mondes européens et extra-européens organizat la Lyon (2019) am câștigat la competiția națională organizată de UEFISCDI un proiect de mobilitate a cercetătorilor prin PNCDIII-MC2019. Am participat la conferința internațională *Separated Beds-Interwoven Property: Divorce in Context, 1600-1900* organizată de Facultatea de Studii Istorice și Culturale și Departamentul de Istorie al Universității din Viena (2021). Din anul 2013 am început construirea unei baze de date istorice despre Sălișteа, HDS (*Historical Database of Sălișteа*), actualizată constant. Pe baza informațiilor introduse în HDS am publicat 19 studii științifice și am susținut 24 prelegeri. Articolele mele au fost publicate de reviste prestigioase din România (Transylvanian Review, Anuarul Institutului de Istorie „George Barițˮ din Cluj-Napoca. Series Historica, Revue Roumaine d'Histoire, Romanian Journal of Population Studies), dar și din străinătate (Annales de Demographie Historique).

Lucrarea de abilitare este împărțită în două secțiuni, inegale ca dimensiune. Prima cuprinde partea cea mai întinsă, căreia i se circumscriu rezultatele propriilor cercetări din perioada 2007-2026. A doua secțiune încorporează planul de evoluție și dezvoltare al carierei și prezintă șantierele viitoare de cercetare.

Sub aspectul conținutului, structura include cinci capitole, divizate în mai multe subcapitole. Capitolul I face o sinteză a direcțiilor de cercetare pe care le-am abordat până în prezent. Are un caracter introductiv și pune într-un context larg obiectivele și motivația, sursele și metodele folosite, cadrul istoric general. În completare, aprofundează și teoretizează trei concepte-cheie specifice demografiei istorice și istoriei familiei respectiv istoriei rurale. Este vorba despre două noțiuni complementare, strategii matrimoniale și strategii succesorale, și un concept multidimensional, elita rurală. Capitolul II reunește preocupările dedicate legislației matrimoniale și succesorale. Am inclus aici analiza a trei fenomene demografice complexe și complicate, considerate marginale: concubinajul, ilegitimitatea și divorțul. Capitolele III și IV se completează reciproc. Ele integrează rezultatele investigațiilor dedicate strategiilor matrimoniale și practicilor succesorale. O pistă nouă deschisă în istoriografie prin sursele notariale (insuficient exploatate) este expusă în capitolul IV. Printre descoperirile relevante din volumul despre căsătorie și moștenire pe care l-am editat în 2013, se numără inventarele de avere, surse de neocolit pentru studierea regimului succesoral și mecanismelor patrimoniale. Capitolul V include două studii de caz. Primul se leagă de Mărginimea Sibiului și arhiva

ecleziastică păstrată în Sălișteː Al doilea privește un proiect inițiat în 2022 prin crearea IFSGen, *Rețeua pentru cercetarea istoriei femeilor și promovarea studiilor de gen în spațiul românesc*. Sunt membră co-fondatoare a rețelei, care și-a propus să relanseze și să coaguleze cercetările românești asupra istoriei femeilor și studiilor de gen.

Teza se încheie cu un plan de dezvoltare a carierei construit în continuarea direcțiilor dezvoltate până în prezent, cu accent pe prelucrarea și editarea critică a documentelor inedite, dezvoltarea bazelor de date existente și crearea unora noi, realizarea unor instrumente de lucru de tip crestomație, repertoar, catalog, monografie, volume individuale și colective.